

та реалізація потенційних невикористаних можливостей для еколого-орієнтованого розвитку підприємств, протистояння збуренням зовнішнього середовища та підвищення економічної ефективності господарювання.

Список використаних джерел

1. Лапін Є.В. Економічний потенціал підприємств промисловості: формування, оцінка, управління / Є.В. Лапін // Вісник СумДУ. Серія Економіка. – 2007. – Т. 2, №1. – С. 63–71.
2. Берлінг Р.З. Еколого-економічний потенціал підприємства, його суть та значення у виробничо-господарській діяльності підприємства [Електрон. ресурс] / Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua/8080/bitstream/ntb/1346/1/007>
3. Бурда А.І. Методичні підходи до оцінювання впливу складників тріади потенціалу на сталий розвиток підприємства / А.І. Бурда // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.12. – С. 141–153.
4. Большой экономический словарь / [сост. А.Н. Азрилиян и др.]. – [4-е изд. доп. и перераб.]. – М.: Институт новой экономики, 1999. – 1248 с.
5. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 3 / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр «Академія», Тернопіль: Академія народного господарства, 2002. – Т. 3. – 952 с.
6. Кирилова Л.І. Фінансовий потенціал підприємства та його складові / Л.І. Кирилова, Д.Д. Тодорова // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Сталий розвиток економіки». – С. 298–301.

7. Беляєва Г.Є. Особливості моделювання та управління еколого-економічним потенціалом промислових підприємств (на прикладі вугледобувної галузі) / Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2011. – №3 (15). – С. 56–59.
8. Голубець М.А. Екосистемологія / Голубець М.А. – Л.: Поллі, 2000. – 264 с.
9. Семенов В.Ф. Екологічний менеджмент / В.Ф. Семенов, О.Л. Михайлюк. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 407 с.
10. Фостолович В.А. Екологічні інновації – джерело ефективного управління підприємством [Електрон. ресурс] / Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Oif_apk/2009_3/24_Fost.pdf
11. Белякова О.В. Екологічні інновації – шлях розвитку ринку екологічно чистих товарів / О.В. Белякова // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – Т. II, №4. – С. 268–272.
12. Модернізація виробництва: системно-екологічний підхід: посібник з екологічного менеджменту / [Шевчук В.Я, Саталкін Ю.М., Навроцький В.М. та ін.]. – К.: СИМВОЛ – Т, 1997. – 245 с.
13. Дяченко М.І. Управлінські інновації як основа інноваційного розвитку організації / Стратегія економічного розвитку України. Збірник наукових праць. – 2009. – № 24–25. – С. 37–41.
14. Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент: навч. посібник / Н.В. Краснокутська. – К.: КНЕУ, 2003. – 504 с.
15. Лукьянихин В.А. Экологический менеджмент: принципы и методы: [монография] / В.А. Лукьянихин, Н.Н. Петрушенко. – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2004. – 408 с.

УДК 336.64

О.П. ФЕЩЕНКО,
здобувач кафедри фінансів, Київський національний економічний університет
ім. В. Гетьмана, фінансовий директор ТзОВ «Понінківська картонно-паперова фабрика» (сmt Понінка)

Оцінка ділової активності суб'єктів господарювання

Досліджено основні аспекти аналізу ділової активності підприємств. Визначено природу та сутність ділової активності, обґрунтовано необхідність проведення оцінки ділової активності суб'єктів господарювання, наведена характеристика основних коефіцієнтів ділової активності, розглянуто переваги та недоліки застосування системи показників ділової активності на підприємствах.

Ключові слова: фінансовий стан, ділова активність, аналіз, підприємство.

Исследованы основные аспекты анализа деловой активности предприятий. Определена природа и суть деловой активности, обоснована необходимость проведения оценки деловой активности хозяйственных субъектов, приведена характеристика основных коэффициентов деловой активности, рассмотрены преимущества и недостатки применения системы показателей деловой активности на предприятиях.

Ключевые слова: финансовое состояние, деловая активность, анализ, предприятие.

The basic aspects of the analysis of business activity. Determined the nature and essence of business activity, the necessity of assessing business activity entities, the characteristics of the basic factors of business activity, consider the advantages and disadvantages of the system of indicators of business activity of enterprises.

Keywords: financial position, business activity, analysis, enterprise.

Постановка проблеми. Реформа господарського механізму, що здійснюється в Україні, має на меті підвищення ефективності діяльності як окремих суб'єктів господарювання, так і національного господарства в цілому. В умовах дефіциту ресурсів проблеми ефективного розподілу та їх використання виходять на одне з перших місць. Основним ін-

струментом для оцінки ефективності використання ресурсів підприємства в умовах нестабільної економіки є оцінка й аналіз ділової активності суб'єкта господарювання. Аналіз ділової активності підприємств, разом з оцінкою фінансового стану та результатів діяльності, в цілому виступає як важлива складова фінансового аналізу. Фінансовий стан підприємств оцінюють за допомогою системи коефіцієнтів фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності. Результати діяльності підприємств оцінюють на основі аналізу прибутковості та рентабельності, у той час як підходи до оцінки ділової активності підприємств у літературі є досить різноманітними.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Визначення сутності та оцінювання ділової активності знайшли своє відображення у працях зарубіжних вчених та економістів, зокрема таких як Д.А. Аакер, Л.А. Беренстайн, Е.Дж. Долан, В.В. Ковальов, К.Д. Кемпбел, Р.Дж. Кемпбел, Г.В. Савицька, Р.С. Сайфулін, А.Д. Шеремет та ін. Розробці окремих аспектів даної проблеми присвячені роботи таких вітчизняних економістів, як М.Д. Білик, М.Я. Коробов, Л.А. Лахтіонова, Н.В. Тарасенко, М.Г. Чумаченко та ін.

Метою статті є уточнення природи та сутності ділової активності, оцінка її стану на підприємствах, виявлення проблем та визначення шляхів підвищення.

Для досягнення мети виділимо основні завдання:

- оцінити результативність господарсько-фінансової діяльності підприємства;
- виявити фактори і причини, що зумовили досягнутий стан підприємства;
- обґрунтувати майбутні рішення для перспективного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Вказана послідовність викладення основного матеріалу зумовлена тим, що від об'єктивності та точності оцінки й оптимізації ділової активності підприємства залежить якість прийнятих управлінських рішень, які дадуть змогу не пристосовуватися до змін на ринку, а активно реагувати та впливати на ринкову ситуацію, яка постійно змінюється.

Поняття «ділова активність» з'явилося в Україні у дев'яності роки в процесі розвитку підприємництва. Поняття «ділова активність» прийшло у вітчизняний економічний лексикон зі світової практики у зв'язку з реформуванням економіки й формуванням ринкових відносин. З цим поняттям пов'язано виникнення і інших понять, таких як діловий ризик і діловий крах, запобігання яких вимагає активних дій від підприємців.

Для вітчизняної практики поки що характерна суперечливість оцінка ділової активності окремого господарського суб'єкта. Багато економічних енциклопедичних словників, складені різними колективами авторів, або взагалі не дають визначення ділової активності, або тлумачать це поняття неоднозначно. Зокрема, зустрічаються визначення, які розглядають ділову активність як категорію, що конкретизує економічну діяльність [1, с. 8].

Нині ж ділова активність розглядається з трьох позицій: індивідуума; підприємства (мікрорівень); країни (макрорівень). Враховуючи, що у розвинених країнах ділова активність визначається на макро- і мікрорівні, останнє буде стосуватися нашого дослідження. На рівні підприємства ділова активність найчастіше розглядається як результативність роботи фірми щодо величини авансованих ресурсів або величини їхнього споживання в процесі виробництва [2, с. 134; 3, с. 364–365; 4, с. 38; 5, с. 255]. Таке визначення практично отожднює поняття ділової активності й ефективності роботи. Своєю чергою, у широкому розумінні під діловою активністю мають на увазі весь спектр зусиль, спрямованих на просування підприємства на ринках продукції, праці, капіталу [5, с. 255; 6, с. 341]. Характеристику ділової активності підприємств у підручниках та посібниках з фінансового аналізу нерідко пов'язують з певними (заданими) темпами економічного розвитку суб'єкта господарювання, які забезпечуються сукупністю цілеспрямованих заходів і впливів [7, с. 85].

Теоретична позиція більшості аналітиків полягає в тому, щоб дати характеристику поняття «ділова активність» стосовно господарюючого суб'єкта. В табл. 1 нами подані окремі трактування ділової активності підприємства (складено автором на основі джерела [8]).

Також ділову активність підприємства можна визначити як мотивований на макро- і мікрорівні процес управління ефективністю господарської діяльності суб'єктів економічних відносин, спрямований на забезпечення їх розвитку, збільшення трудової зайнятості й ефективне використання всіх видів ресурсів. У зв'язку з тим що ділова активність виникла в ринкову епоху, вона передбачає оцінку ринкової ситуації, що в кінцевому підсумку у фінансовому аспекті проявляється передусім у швидкості обороту його засобів [16, с. 321].

Безумовно, трактування даного поняття може бути різним. У широкому розумінні ділова активність означає весь спектр зусиль, спрямованих на просування фірми на ринках продукції, праці, капіталу. У контексті ж аналізу фінансово-господарської діяльності це поняття розуміють вужче – як поточну виробничу й комерційну діяльність підприємства, яка характеризується за допомогою відповідної групи коефіцієнтів з системи показників оцінки фінансового стану суб'єктів підприємницької діяльності.

Для оцінки ділової активності підприємств використовують ряд показників (коефіцієнтів), які, на нашу думку, не варто канонізувати. Кожна галузь і навіть окреме підприємство може підібрати такий перелік показників, який найбільшою мірою відповідатиме їх особливостям і потребам. Слід підкреслити, що нормативних значень показників ділової активності не існує, але чим швидше обертаються ресурси підприємства, тим краще. Виділимо такі основні показники (коефіцієнти, які розраховуються на основі фінансової звітності підприємства: ф. 1 – «Баланс підприємства»; ф. 2 – «Звіт про фінансові результати»): коефіцієнт оборотності активів; коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості; коефіцієнт оборотності креди-

Таблиця 1. Визначення, що характеризують сутність ділової активності підприємства

Коваленко Л.О., Ремньова Л.М. [9, с. 382]	Ділова активність підприємства – це комплексна характеристика, яка втілює різні аспекти діяльності підприємства, а тому визначається системою таких критеріїв, як місце підприємства на ринку конкретних товарів, географія ділових відносин, репутація підприємства як партнера, активність інноваційно-інвестиційної діяльності, конкурентоспроможність	Трактування ділової активності підприємства, як ринкової активності підприємства
Заїкіна О.О. [10, с. 144–148], Ковальов В.В. [11, с. 106–107, 12, с. 351–355]	Ділова активність є важливою ринково-орієнтованою категорією. У широкому розумінні означає весь спектр зусиль, спрямованих на просування підприємства на ринках продукції, праці, капіталу. У вузькому – означає його виробничу та комерційну діяльність, успішність вкладених зусиль, ресурсів, ефективність менеджменту	
Шеремет О.О. [13, с. 110–116]	Увесь комплекс зусиль, що спрямовує підприємство на ринках продукції, праці, капіталу	
Меєц В.О. [14, с. 210–216]	Ділова активність означає зусилля, які підприємство докладає для виходу на ринок продукції, праці, капіталу, а при аналізі фінансово-господарської діяльності цей термін застосовується для характеристики поточної виробничої і комерційної діяльності	Змішування в певних межах понять «ділова активність підприємства» і «ринкова активність підприємства»
Гарасюк О.А., Ігнатенко М.Ю. [15, с. 63]	Ділова активність підприємства оцінюється сукупністю кількісних і якісних параметрів, серед яких зростання економічного потенціалу підприємств, обсяги поставок на експорт, імідж підприємства, його соціальна і природоохоронна активність	

торської заборгованості; тривалість оборотів дебіторської заборгованості; тривалість оборотів кредиторської заборгованості; коефіцієнт оборотності матеріальних запасів; коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача); коефіцієнт оборотності власного капіталу. Дамо характеристику кожному із вказаних показників:

– показник оборотності активів показує, скільки разів за період обертається капітал, вкладений в активи підприємства і як наслідок характеризує ефективність використання підприємством усіх наявних ресурсів, незалежно від джерел їхнього залучення. Зростання даного показника говорить про підвищення ефективності їхнього використання. Коефіцієнт оборотності активів обчислюється як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньої величини підсумку балансу підприємства:

$$\text{Коефіцієнт оборотності активів} = \frac{\phi. 2 \text{ р. } 035}{\phi 1(p. 280(гр. 3)+p. 280(гр. 4))/2};$$

– коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини дебіторської заборгованості і показує швидкість обертання дебіторської заборгованості підприємства за період, що аналізується, розширення або зниження комерційного кредиту, що надається підприємством:

$$\text{Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості} = \frac{\phi 2 \text{ р. } 035}{\phi 1(S(p. 150/p. 210)гр. 3+S(p. 150/p. 210)гр. 4)/2};$$

– коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини кредиторської заборгованості і показує швидкість обертання кредиторської заборгованості підприємства за період, що аналізується, розширення або зниження комерційного кредиту, що надається підприємству:

$$\text{Коефіцієнт оборотності кр. заб.} = \frac{\phi 2 \text{ р. } 035}{\phi 1(S(p. 520/p. 600)гр. 3+S(p. 520/p. 600)гр. 4)/2};$$

– строк погашення дебіторської та кредиторської заборгованостей розраховується як відношення тривалості звітного періоду (360) до коефіцієнта оборотності дебіторської або кредиторської заборгованості і показує середній період погашення дебіторської або кредиторської заборгованостей. Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів розраховується як відношення собівартості реалізованої продукції до середньорічної вартості матеріальних запасів і характеризує швидкість реалізації товарно-матеріальних запасів підприємства:

$$\text{Коефіцієнт оборотності мат. запасів} = \frac{\phi 2 \text{ р. } 040}{\phi 1(S(p. 100/p. 140)гр. 3+S(p. 100/p. 140)гр. 4)/2};$$

– коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача) розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної вартості основних засобів. Він показує ефективність використання основних засобів підприємства:

$$\text{Фондовіддача} = \frac{\phi. 2 \text{ р. } 035}{\phi. 1(p. 031(гр. 3)+p. 031(гр. 4))/2};$$

– коефіцієнт оборотності власного капіталу розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини власного капіталу підприємства і показує ефективність використання власного капіталу підприємства:

$$\text{Коефіцієнт оборотності власного капіталу} = \frac{\phi 2 \text{ р. } 035}{\phi 1(p. 380(гр. 3)+p. 380(гр. 4))/2};$$

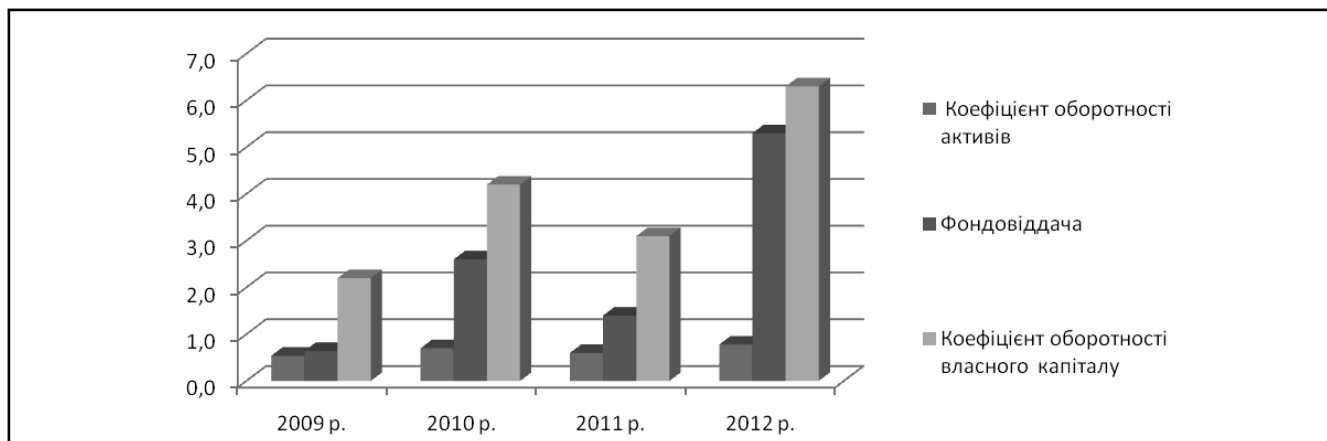
Вищенаведені показники (коефіцієнти) розрахуємо на прикладі ТзОВ «Понінківська картонно-паперова фабрика» і представимо у табл. 2 (базою для порівняння є різні періоди діяльності підприємства).

Після проведених попередніх розрахунків, для більшої наочності основні розраховані коефіцієнти подамо у вигляді діаграми їх нормативних значень та зробимо висновок (див. рис.).

Розрахувавши показники ділової активності для ТОВ «ПКПФ», можна зробити висновки: коефіцієнт оборотності

Таблиця 2. Зведена таблиця фінансових показників оцінки ділової активності ТзОВ «Понінківська картонно-паперова фабрика»

Назва	Формула	Роки				Норматив	Абсолютне відхилення
		2009	2010	2011	2012		
1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт оборотності активів							
ТОВ «ПКПФ»	Коборотності активів = $\frac{\text{ф2р.035/ф1(р.280(гр.3)+р.280(гр.4))}}{2}$	0,5	0,7	0,6	0,8	збільшення (+)	+0,24
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості							
ТОВ «ПКПФ»	Коборотності деб. заб. = $\frac{\text{ф2р.035/ф1(S(р.150/р.210)гр.3+S(р.150/р.210)гр.4)}}{2}$	2,55	3,01	2,68	3,16	збільшення (+)	+0,61
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості							
ТОВ «ПКПФ»	Коборотності кр. заб. = $\frac{\text{ф2р.035/ф1(S(р.520/р.600)гр.3+S(р.520/р.600)гр.4)}}{2}$	3,90	4,56	3,98	5,14	збільшення (+)	+1,24
Строк погашення дебіторської заборгованості							
ТОВ «ПКПФ»	Строк погашення деб. заб. = $360/\text{Коб.деб.заб.}$	72	62	68	58	зменшення (-)	-14,00
Строк погашення кредиторської заборгованості							
ТОВ «ПКПФ»	Строк погашення кред.заб. = $360/\text{Ккред.заб.}$	80	69	73	63	зменшення (-)	-17,00
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів							
ТОВ «ПКПФ»	К об.мат.запасів = $\frac{\text{ф2р.040/ф1(S(р.100/р.140)гр.3+S(р.100/р.140)гр.4)}}{2}$	7,33	8,90	8,35	9,45	збільшення (+)	+2,12
Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)							
ТОВ «ПКПФ»	Фондовіддача = $\frac{\text{ф2р.035/ф1(р.031(гр.3)+р.031(гр.4))}}{2}$	0,64	2,60	1,40	5,30	збільшення (+)	+4,66
Коефіцієнт оборотності власного капіталу							
ТОВ «ПКПФ»	Коборотності власного капіталу = $\frac{\text{ф2р.035/ф1(р.380(гр.3)+р.380(гр.4))}}{2}$	2,20	4,20	3,10	6,30	збільшення (+)	+4,1

Динаміка змін основних показників оцінки ділової активності ТзОВ «Понінківська картонно-паперова фабрика»

активів досить великий, що характеризує значну ефективність використання підприємством усіх наявних ресурсів.

Коефіцієнти оборотності кредиторської та дебіторської заборгованості також мають високі значення. Цей факт визначає строки погашення заборгованостей:

- дебіторської заборгованості 58 дні;
- кредиторської заборгованості 63 дні.

Дані результати (збалансованість строків погашення деб. і кредит. заб.) свідчать про позитивні тенденції розвитку ТОВ «ПКПФ» та підвищення його ділової активності, що в свою чергу, сприятиме діловим відносинам з іншими суб'єктами господарювання.

Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів характеризує швидкість реалізації товарно-матеріальних запасів

підприємства і він має тенденцію до збільшення (з 7,33 – 2009 рік, до 9,45 – 2012 рік). Своєю чергою, коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача) становить 5,3 – він показує, що основні засоби підприємства використовуються ефективно (має тенденцію до зростання). І нарешті, коефіцієнт оборотності власного капіталу показує ефективність використання власного капіталу (становить 2,2 і має темп росту 2.86). Капітал використовується ефективно.

Оскільки результати аналізу ділової активності є підґрунтям та вагомою складовою в розробці заходів, щодо забезпечення результативної діяльності суб'єкта господарювання, доцільно при оцінці його стану виділити рівні ділової активності та притаманні їм виробничо-господарські ситуації,

що зумовлюють певні результати фінансово-господарської діяльності підприємства.

В умовах нестабільної економіки можна виділити такі рівні ділової активності: 1) високий (достатній); 2) середній (задовільний); 3) низький (незадовільний). Слід зазначити, що кожному рівню ділової активності відповідає характерна виробничо-господарська ситуація, у зв'язку з чим виділяють нормальну, проблемну і кризову ситуації.

Нормальна ситуація властива високому рівню ділової активності та означає такий збіг умов і обставин, коли створюються сприятливі умови для функціонування суб'єкта господарювання, при яких формується стійка тенденція підвищення темпів зростання оціночних показників.

Проблемна ситуація існує на підприємстві, рівень ділової активності якого відповідає середньому і визначається як збіг господарських умов та чинників, при яких формується тенденція до погіршення стану підприємства та спостерігається нестійка динаміка оціночних показників ділової активності.

Кризова ситуація характеризує низький рівень ділової активності і виникає в разі відсутності оперативного реагування на стратегічні питання, які потребують термінового вирішення. Її можна визначити як збіг обставин, які формують стійку негативну тенденцію оціночних показників ділової активності та погрожують підприємству банкрутством.

Визначення проблемної, а тим більше кризової ситуації при оцінці стану ділової активності викликає необхідність термінового регулювання виробничо-господарської діяльності через прийняття оперативних управлінських рішень.

Висновки

На основі проведеної оцінки ТОВ «ПКПФ» має середній рівень ділової активності, адже спостерігається нестійка динаміка оціночних показників. Використавши результати аналізу, підвищити ефективність діяльності та динаміку розвитку даного підприємства можна за рахунок прискорення обертання ресурсів і скорочення періоду їх обороту. Своєю чергою, для збільшення числа обертів необхідно скоротити період виробництва (потребує вдосконалення технології, модернізації і автоматизації виробництва) або період обігу (потребує більш ефективного і раціонального використання ресурсів, прискорення документального обороту і розрахунків). Чим швидше будуть обертатися ресурси підприємства, тим менший обсяг їх потрібен буде для здійснення операцій-

ної діяльності і тим ефективнішою буде діяльність підприємства. Таким чином, оцінка ділової активності полягає в дослідженні можливості підприємства мобілізувати з різних джерел фінансові ресурси, а також ефективно їх використовувати, забезпечуючи зростання прибутку та капіталу.

Список використаних джерел

1. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь. – 2-е изд., испр. – М.: ИНФРА-М, 1999. – 479 с.
2. Банк В.Р., Банк С.В., Тараскина А.В. Финансовый анализ. – М.: ТК Велби, Проспект, 2006. – 344 с.
3. Білик М.Д., Павловська О.В., Притуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю. Финансовый анализ: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2005. – 592 с.
4. Галицкая С.В. Финансовый менеджмент; Финансовый анализ; Финансы предприятий: учеб. пособие. – М.: Эксмо, 2008. – 650 с.
5. Костирко Р.О. Финансовый анализ: Навч. Посібник. – Х.: Фактор, 2007. – 784 с.
6. Ковалев В.В. Финансовый анализ: методы и процедуры. – М.: Финансы и статистика, 2006. – 560 с.
7. Анискин Ю.П., Сергеев А.Ф., Ревякина М.А. Финансовая активность и стоимость компании. – М.: Омега-Л, 2005. – 237 с.
8. Гарасюк О.А. Проблеми щодо сутності поняття «ділова активність підприємства» / Гарасюк О.А., Ігнатенко М.Ю. // Вісник КТУ. – 2010. – №22. – С. 63.
9. Коваленко Л.О., Ремньова Л.М. Финансовый менеджмент: Навчальний посібник. – 2-ге вид. – Київ: Знання, 2005. – 456 с.
10. Заїкіна О.О. Роль показників ділової активності в оцінці управління підприємством // Харчова промисловість. – 2008. – №7. – С. 144–148.
11. Ковалев В.В. Финансовый анализ. – [2-е изд. перед. и доп.]. – М.: Финансы и статистика. – 1998. – С. 512.
12. Ковалев В.В. Финансы. – [2-е изд. перед. и доп.]. – М.: «Проспект». – 2006. – 640 с.
13. Шеремет О.О. Финансовый анализ: навч. посіб. – К.: Кондор, 2005. – 196 с.
14. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: навч. посібник. – К.: КНЕУ, 1999. – 132 с.
15. Гарасюк О.А. Проблеми щодо сутності поняття «ділова активність підприємства» / Гарасюк О.А., Ігнатенко М.Ю. // Вісник КТУ. – 2010. – №22. – С. 63.
16. Лахтіонова Л.А. Финансовый анализ суб'єктів господарювання: Монографія. – К.: КНЕУ, 2001. – 387 с.